

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

2. Логопедія / під. ред. Волкової Л. С. Шаховської Н. С. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 680 с.
3. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К. : Освіта України, 2011. – 292 с.
4. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.
5. Филичева Т. В., Чиркина Г. В. Программа обучения и воспитания детей с фонетико-фонематическим недоразвитием (старшая группа детского сада). – М., 1993. – 240 с.

Тарабанова Я. В.*

ТВОРЧА ПАРА ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

У статті висвітлено доцільність використання в методичній роботі школи творчих пар з метою всебічного підвищення професійної майстерності кожного вчителя.

Демократичні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, підвищення статусу національної школи у XXI ст. потребують нових підходів і методів роботи з педагогічними кадрами, пошуку нових форм методичної роботи з метою піднесення їх загальної і професійної культури. Перед освітянами стоять надзвичайно важливі завдання: підготувати до життя людину, здатну визначити власну роль у суспільному житті, виховати особистість компетентну, творчу, здатну до життя й діяльності у XXI столітті, забезпечити можливості «постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації» [1]. Виконавцем цих завдань є педагог. Сучасні умови вимагають такого вчителя, який може постійно вдосконалювати свою педагогічну майстерність, професійно зростати, учитися, поповнювати свої знання. Якщо цього немає, учитель неминуче відставатиме від життя, навіть від своїх учнів, які різними шляхами отримують все нову інформацію про навколишній світ. А тому важливим чинником підвищення якості освіти є високий рівень компетентності педагога, який, у свою чергу, залежить від ефективності системи науково-методичної роботи школи.

Формування якісного кадрового потенціалу, створення умов для постійного підвищення професіоналізму вчителів відповідно до потреб нових суспільних відносин – це завдання, які визначаються Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». У Державній Національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» зазначено: «Основні шляхи реформування освіти: підготовка нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професіонального та загальнокультурного рівня» [1].

* © Тарабанова Я. В.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Проблема вчителя-професіонала, підвищення його професійного рівня – одна з найактуальніших у педагогіці й філософії освіти. І це зрозуміло. Адже саме від учителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів у навчально-виховному процесі.

Класики вітчизняної педагогіки цю проблему завжди вважали однією з найважливіших. Уже хрестоматійними стали слова К. Д. Ушинського: «Учитель живе доти, доки вчиться; зойно він перестає вчитися, у ньому помирає вчитель.»

А. С. Макаренко глибоко був переконаний, що педагогічна майстерність є не вродженою, а набутою, і кожен учитель повинен зробити все, щоб стати майстром. В. О. Сухомлинський зазначав, що суттєвою умовою майстерності педагога є глибина знань, широкий інтелектуальний кругозір, а причиною її втрати окремими вчителями є їх «духовне окостеніння», яке виникає тоді, коли вони не поповнюють своїх знань. Він вважав, що вчитель мусить постійно працювати над собою, і спинятися на досягнутому він не має жодного права. Навички і вміння вчителя, якими б досконалими вони не були, не можуть залишатися на тому самому рівні, інакше перетворюються в ремісництво. І. П. Жерносек, розглядаючи питання вдосконалення рівня професійної компетентності вчителя, указує на те, що «від особистих якостей учителя та рівня його підготовки залежить не лише якість шкільної освіти, а й рівень духовної культури суспільства, утвердження демократичних цінностей і процесів, що відбуваються в країні» [2, с. 9].

Нині суспільству потрібен не сліпий виконавець адміністративних вказівок, а висококомпетентний професіонал-педагог, який володіє глибокими педагогічними знаннями, надбанням національної та світової культури, здатний до творчих нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин.

Таким чином, проблемі підвищення професійного рівня вчителя приділяється багато уваги в наукових дослідженнях і в минулі роки, і в наші дні. Проте в більшості випадків не враховуються тенденції сьогодення: зміна мотивів діяльності педагогічних працівників, запровадження особистісно зорієнтованого підходу до освіти й управління, підвищення ролі самоосвітньої діяльності педагогів, орієнтація діяльності освітніх установ на кінцевий результат, що використовуються для підвищення якості освіти учнів. Тому актуальною є проблема оновлення форм методичної роботи в школі. У зв'язку з цим ми пропонуємо в нашій статті окремі рекомендації щодо використання такої нестандартної форми методичної роботи як творча пара.

Мета статті – висвітлити ефективність використання нестандартної форми методичної роботи «творча пара» для підвищення рівня теоретичної і науково-практичної підготовки

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

кожного вчителя, для стимулювання педагогів до підвищення кваліфікації, для мотивації творчості.

Значну роль у забезпеченні потреб суспільства й держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях відіграє методична робота з учителями на шкільному рівні.

М. М. Поташник відзначає: «Під методичною роботою ми розуміємо цілісну, засновану на досягненні науки, передового досвіду і конкретному аналізі утруднень учителів, систему взаємозалежних мій, дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя й вихователя, на узагальнення і розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, а в остаточному підсумку – на досягнення оптимальних результатів освіти, виховання» [3, с. 53].

Головною метою методичної роботи є допомога педагогічним кадрам в реалізації актуальних завдань розвитку, удосконалення і підвищення професійної майстерності та рівня психологічної підготовки педагогічних кадрів; активізація творчого потенціалу; формування здатності до швидкої адаптації в умовах, що постійно змінюються у зв'язку з переходом на новий зміст і 12-річний термін здобуття повної загальної середньої освіти.

Завданням методичної служби школи є моделювання та створення умов для самореалізації й удосконалення особистості кожного педагога. Свого часу В. О. Сухомлинський зазначав: «Якщо ви хочете, щоб педагогічна праця давала вчителю насолоду, щоб повсякденне проведення уроків не перетворювалося на нудну, одноманітну повинність, виведіть кожного вчителя на щасливу стежку дослідника» [4, с. 168].

А для того щоб формувати вчителя, щоб створити умови для самовираження і самоствердження, слід знати його бажання, нахили, сильні сторони його професійної діяльності і труднощі. Звичайно, кожен учитель – це особистість. Але чи завжди адміністрація школи повною мірою може задіяти потенційні можливості вчителя? Чи можна всебічно оцінити творчість, якість роботи вчителя лише кризь призму так званих «відкритих» уроків? Не секрет, що часто серед кращих учителів вирізняються, у першу чергу, найбільш активні, енергійні, амбіційні педагоги. На жаль, у школах зустрічаються вчителі, які не відзначаються активністю, тихо, скромно працюють, не виявляючи особливого бажання ділитися з колегами досвідом, використовувати те нове, що з'явилося у педагогічній науці. Це поступово призводить до певного застою в роботі вчителів, до припинення вдосконалення фахової майстерності. За словами Девіда Озборна, якщо не вимірювати результати, то не можна відрізнити успіх від поразки. Саме тому організаційна структура системи методичної роботи має будуватися виключно за результатами діагностичних досліджень мотивів праці педагогів, утруднень, професійних інтересів. Діагностичні дослідження повинні охоплювати як бажання педагогів щодо підвищення

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

їх професійної компетентності, так і результати оцінювання педагогічної майстерності адміністрацією школи, колегами. Основним показником результативності діагностичних досліджень має стати визначення пріоритетних мотивів професійного розвитку педагогів, інтересів щодо напрямків і форм удосконалення педагогічної діяльності, рівня професійної компетентності педагогів. На основі результатів діагностики необхідно запроваджувати нетрадиційні форми методичної роботи – створити різні гнучкі тимчасові групи, які б спонукали всіх без винятку вчителів якнайповніше використовувати свій творчий потенціал, ділитися досвідом з колегами, використовувати інноваційні технології у навчальній діяльності.

Однією з нестандартних форм методичної роботи є творча пара. Це не данина моді, а дійсно ефективна форма роботи, яка спонукає до самопізнання, саморозуміння та саморозвитку. Основні переваги творчої пари:

- розуміння вчителем важливості педагогічної праці, необхідності її вдосконалення;
- вирішення нагальних проблем за короткий проміжок часу, творчо, ефективно;
- отримання зворотної інформації;
- мотивація учасників до саморозвитку, самореалізації, інноваційної діяльності;
- створення колективу односторонців.

Творчі пари доцільно використовувати для підвищення ефективності роботи педагогів у міжкурсовий період, для формування творчого педагогічного середовища, для саморозвитку й самореалізації кожного педагога навчального закладу. Діяльність творчої пари сконцентрована на реалізації конкретної, чітко окресленої проблеми.

Основним завданням даної форми організації роботи з педагогами є підвищення фахової компетентності окремих учителів, сприяння пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблемних питань організації сучасного уроку, удосконалення методичної культури педагогів, розширення їхніх загальнопедагогічних знань, створення умов для самореалізації особистості вчителя та конструювання власної системи педагогічної діяльності.

Творча пара дає можливість поєднувати індивідуальні та групові форми роботи, виявляти загальну ерудицію вчителів. Під творчою парою розуміємо таку форму групової методичної роботи, у якій в основу створення покладено взаємну симпатію педагогів і, головне, інтерес до певної педагогічної проблеми. До її складу, зокрема, можуть входити вчителі різних фахів, досвідчені педагоги і молоді вчителі, члени методичного активу та інші категорії педагогічних працівників. Спостереження й вивчення документації, бесіди та анкетування допоможуть визначити склад пари: учителі, які прагнуть поділитися досвідом з окремого питання, і вчителі-слухачі, які відчувають труднощі

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

з цієї ж проблеми. Звичайно, один із найактивніших способів підвищення компетентності – самоосвітня діяльність. Через те, що навчити самого себе значно складніше, ніж когось, то тут необхідно використати джерела живої методики – досвід учителів, компетентних у даному питанні, що також були визначені в результаті діагностики і спостережень.

Слід пам'ятати, що членів творчої пари має об'єднувати зацікавленість однією педагогічною проблемою. Їм мають бути властиві такі якості:

- креативність (здібність виробляти нові ідеї);
- психологічна сумісність, взаємна симпатія, комунікативність;
- дивергентність (здатність мати декілька підходів до вирішення однієї проблеми);
- постійна орієнтація на пошук і оволодіння новими знаннями та педагогічними засобами;
- потяг до професійного самоствердження;
- бажання переосмислити особистий досвід та зробити його самооцінку;
- пошук причин недоліків насамперед у собі, а потім зовні;
- здатність змінювати стратегію та тактику педагогічної діяльності залежно від конкретної ситуації;
- висока творча активність та ініціативність.

Діяльність творчих пар має базуватися на основоположних принципах науково-методичної роботи: науковості, актуальності, максимального цілеспрямовання, цілевизначеності змісту, випереджаючого характеру, практичної спрямованості, стабільності і системності, індивідуалізації і самостійності, елективності, мотивації та розвитку творчого потенціалу особистості.

Пропонуємо такі орієнтовні основні етапи діяльності творчих пар:

I. Діагностичний:

- виявлення існуючих науково-методичних проблем, установлення можливих шляхів їх усунення, оцінка для цього наявних можливостей та ресурсів;
- діагностування, визначення тих педагогів, які відчувають труднощі, і тих, яких цікавить дана проблема, які можуть поділитися досвідом;
- визначення науково-методичної проблеми, над вирішенням якої буде працювати творча пара.

II. Організаційний:

- виявлення об'єктивного стану з обговореної проблеми;
- вивчення науково-педагогічної, методичної літератури із визначеної проблеми;
- освоєння наявного ППД з даної проблеми;
- психологічна підготовка творчої пари;
- розподіл обов'язків між членами пари;
- глибоке вивчення проблеми;

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

– розробка форми проведення, моделей, схем, рекомендацій, порад щодо застосування в практичній діяльності досягнень науки, ППД;

III. Пропагандисько-консультативний:

– допомога педагогічним працівникам, яких зацікавила дана проблема (засідання триває 40-50 хв);

– підбиття підсумків роботи.

Тематика занять творчих пар складається у співавторстві з учителями, ураховуючи їх бажання вивчити те чи інше питання (за результатами анкетування і діагностики наприкінці навчального року). Зміст їх діяльності визначається як загальними цілями побудови української національної школи, так і конкретними знаннями, які витікають з реального стану професійної діяльності вчителів. Кожна творча пара отримує проблемне питання, складає свій план заняття, в якому передбачено теоретичний і практичний аспекти, розроблення рекомендацій з опрацьованої проблеми.

Пропонуємо таку структуру заняття творчої пари:

1. Мотивація. Займає не більше 5 % часу.

Мета: зосередити увагу учасників заняття на проблемі, викликати інтерес до даної теми. Прийоми, які можна використати на даному етапі: проблемні питання, цитата, коротка історія, невеличке завдання.

2. Оголошення, представлення теми та очікуваних результатів. Орієнтовно 5 % часу заняття.

Мета: забезпечити розуміння учасниками змісту їхньої діяльності, тобто чого вони повинні досягти в результаті заняття і що вони очікують. Доцільно залучати до визначення очікуваних результатів усіх учасників заняття, щоб вони сприйняли мету заняття як власну.

3. Надання необхідної інформації. Приблизно 10 % часу заняття.

Мета: дати достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання. Можна використати міні-лекцію, ознайомлення з різноманітним дидактичним матеріалом, виконання та представлення випереджувальних завдань. Якщо необхідно, то організувати невеличке опитування, обговорення.

4. Практична частина – основна складова заняття. Біля 60 % часу.

Мета: практичне засвоєння матеріалу, досягнення поставлених цілей.

Послідовність проведення практичної частини може бути такою:

– інструктування – розповідь учасникам про мету вправи, правила, послідовність дій і кількість часу на виконання завдань;

– об'єднання в групи, розподіл ролей;

– виконання завдань, у ході яких керівники заняття виступають в ролі організатора, помічника, ведучого дискусії,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

намагаючись дати учасникам найбільше можливостей для самостійної роботи і навчання співробітництві один з одним;

– презентація результатів виконання вправи.

5. Підбиття підсумків, оцінювання результатів. Орієнтовно 20 % часу.

Мета: рефлексія, усвідомлення того, що зроблено, чи досягнуто поставленої мети, як можна застосувати отримані інформацію, знання, навички на уроках, в позаурочній діяльності.

Підбиття підсумків бажано проводити у формі запитань:

– Що нового дізналися?

– Чого навчилися?

– Наскільки це може бути корисним у вашій роботі?

– Де саме ви зможете застосовувати отриману інформацію?

– Що найкраще вдалося?

– Ваші побажання організатору заняття.

Ця нестандартна форма роботи з педагогами допомагає розгледіти, а іноді відчуті здатність до творчості, вчасно дати поштовх, який викликає бажання ступити вперед. Цілеспрямована робота творчих пар сприяє підвищенню рівня теоретичної і науково-практичної підготовки педагогічних кадрів.

Таким чином, використання творчих пар в методичній роботі школи є ефективним: дає можливість постійно і найбільш повно враховувати запити та потреби кожного педагогічного працівника, більш динамічно реагувати на потреби педагогічної практики, надати практичну допомогу вчителям у поліпшенні вивчення основ наук, підвищенні фахового рівня і педагогічної майстерності. Отже, нестандартна форма методичної роботи – творча пара – створює умови для постійного підвищення професіоналізму вчителів.

Література:

1. Державна Національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/896-93-п.
2. Жерносек І. П. Шкільна науково-методична тема (проблема) // Директор школи. – 1999. – № 23. – С. 9
3. Методическая работа в школе: организация и управление / под общ. ред. М. М. Поташника. – М. : Дидактика, 1991. – 192 с.
4. Сухомлинский В. А. Разговор с молодым директором школы. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1982. – 206 с.